

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Examens (CvE) op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet CvE de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommiteerde toekomen.
- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Examens.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examiner en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examiner en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examiner. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Examens van toepassing:

- 1 De examiner vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examiner en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
  - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
  - 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;

- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
  - 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
  - 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
  - 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
  - 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
  - 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 57 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen scorepunten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één scorepunt afgetrokken tot een maximum van drie scorepunten voor het hele examen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opmerking

Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.

Opgave 1

---

1 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat deze aftrekbaarheid de woonlasten (aanmerkelijk) lager maakt dan in een situatie zonder aftrek, waardoor een eigen woning betaalbaarder is / betaalbaar wordt voor meer mensen, hetgeen de vraag op de markt voor koopwoningen stimuleert.
- Een antwoord waaruit blijkt dat deze aftrekbaarheid de woonlasten (aanmerkelijk) lager maakt dan in een situatie zonder aftrek, waardoor mensen in een huurwoning makkelijker / sneller overstappen naar een koopwoning, hetgeen de vraag op de markt voor koopwoningen stimuleert.

2 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat:

- jonge starters vaak een lage leencapaciteit (bron 1) hebben omdat ze een relatief laag inkomen hebben in het begin van hun loopbaan / in een fase van gecombineerd studeren en werken 1
- terwijl ze ook weinig (of zelfs negatief) vermogen hebben en dus vaak een hoge hypotheek / tophypotheek moeten afsluiten (tekst) om de relatief hoge aankoopkosten van een eigen woning te financieren 1

3 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$€ 40.000 \times 4,7 = € 188.000$$

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

4 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat hoogopgeleide mensen hun inkomen (fors) kunnen verhogen door carrière te maken, waardoor zij in de loop der jaren steeds beter in staat zijn de hogere lasten van een hoge hypotheek / tophypotheek op te brengen.
- Een antwoord waaruit blijkt dat hoogopgeleide mensen hun inkomen (fors) kunnen verhogen door carrière te maken, waardoor het inkomen dat ze op jonge leeftijd / bij de start van hun loopbaan ontvangen niet maatgevend is voor de lasten van een lening die ze gespreid over dertig jaar kunnen betalen.

5 maximumscore 2

nee

Uit de verklaring moet blijken dat het voordeel voor de inkomstenbelasting van Vera méér dan twee maal zo hoog is als voor Lonneke, omdat het marginaal belastingtarief van Vera (52%) hoger is dan van Lonneke (41,95%, resp. 42%) / omdat Vera gemiddeld een hoger percentage belasting betaalt dan Lonneke.

6 maximumscore 2

1 – 4 – 6 – 5

Opmerking

Uitsluitend 2 of 0 scorepunten toekennen.

Opgave 2

---

7 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat de deeltijd-WW-regeling kan bijdragen aan het verminderen van de inkomsterugval bij werknemers in tijden van neergaande conjunctuur, hetgeen de daling van de bestedingen afremt (inkomenseffect).
- Een antwoord waaruit blijkt dat de deeltijd-WW-regeling kan bijdragen aan het verminderen van de daling van het consumentenvertrouwen en producentenvertrouwen, hetgeen de daling van de bestedingen afremt (psychologisch effect).

8 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat een bedrijf met deze regeling het ondernemersrisico deels kan afwentelen op de overheid (sociale zekerheid), zonder dat aantoonbaar sprake is van een dusdanige productiedaling dat werktijdverkorting (in die omvang) noodzakelijk is.
- Een antwoord waaruit blijkt dat een bedrijf de regeling kan gebruiken om een deel van de overcapaciteit, die er al was vóór de economische crisis, tijdelijk af te wentelen op de overheid (sociale zekerheid) om na afloop van de regeling de overbodige werknemers alsnog te ontslaan (hetgeen financieel gunstiger kan zijn ondanks de te betalen 'boete').

9 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat voorwaarde II aangeeft dat de overheid een sanctie / 'boete' heeft ingebouwd, die bedoeld kan zijn om oneigenlijk gebruik van deze regeling te ontmoedigen.

10 maximumscore 2

Voorbeelden van een juiste berekening zijn:

- een berekening op basis van het saldo opbrengst min kosten:

aantal werknemers	maximale positieve saldo opbrengst min kosten
10	$€ 5.000 \times 10 \times \frac{3}{12} = € 12.500$
4	$€ 5.000 \times 4 \times \frac{6}{12} = € 10.000$
2	$€ 5.000 \times 2 \times \frac{12}{12} = € 10.000$

- een berekening op basis van de besparing op arbeidskosten:

aantal werknemers	besparing arbeidskosten
10	$€ 15.000 \times 10 \times \frac{3}{12} = € 37.500$
4	$€ 15.000 \times 4 \times \frac{6}{12} = € 30.000$
2	$€ 15.000 \times 2 \times \frac{12}{12} = € 30.000$

11 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat na afloop van de deeltijd-WW-regeling kan blijken dat het economisch herstel minder is dan verwacht, waardoor Marlette er niet in slaagt haar oude productieniveau (volledig) te bereiken en er dus één of meer werknemers ontslagen moeten worden (hetgeen zou kunnen betekenen dat er een terugbetaling moet plaatsvinden: voorwaarde II in bron 4).

12 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat Marlette op deze manier bespaart op (transactie)kosten die gemaakt zouden moeten worden om na de crisis weer geschikt personeel te werven als de productie weer gaat groeien.
- Een antwoord waaruit blijkt dat deze regeling Marlette stimuleert tot het laten (bij)scholen van de werknemers (wat anders wellicht niet gebeurt), hetgeen de productiviteit van de werknemers en daarmee het bedrijfsrendement kan verhogen.
- Een antwoord waaruit blijkt dat Marlette op deze manier voorkomt dat de vakbekwame arbeidskrachten die men anders had moeten ontslaan, niet meer beschikbaar zijn (omdat ze elders werk hebben gevonden of zich omgeschoold hebben), als later de conjunctuur weer aantrekt en Marlette haar personeelsbestand wil uitbreiden.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Opgave 3

13 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt

- dat het gebruik van vrachtwagens die minder schadelijke stoffen uitstoten, zal leiden tot een relatieve afname van de milieuverontreiniging (negatieve effect) 1
- hetgeen de maatschappelijke kosten vermindert (externe effect) 1

14 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat

- USTrucks altijd méér winst zal maken bij de keuze 'wel in productie nemen', ongeacht de keuze van EuroTrucks (dominante strategie van USTrucks) 1
- terwijl voor EuroTrucks geldt dat het 'niet in productie nemen' altijd méér winst / winst in plaats van verlies zal opleveren, ongeacht de keuze van USTrucks (dominante strategie van EuroTrucks) 1

15 maximumscore 5

a Uit het antwoord moet blijken

- dat de koers van de euro ten opzichte van de dollar een stijgende tendens vertoont, hetgeen betekent dat de vrachtwagens van EuroTrucks (in dollars omgerekend) relatief duurder worden ten opzichte van de vrachtwagens van USTrucks 1

b Uit het antwoord moet blijken

- dat relatief hoge loonkosten kunnen leiden tot relatief hoge productiekosten bij EuroTrucks ten opzichte van USTrucks 1
- en dat in tijden van laagconjunctuur dit verschil groter kan worden door de neerwaartse druk op het (loon)kostenniveau als het minimumloon in de VS minder strak wettelijk vastgelegd is dan in de EU 1

c Uit het antwoord moet blijken

- dat EuroTrucks ook zal overgaan op de productie van de groene vrachtwagen als het subsidiebedrag van 16 miljoen euro wordt ingezet om het verlies in winst om te zetten 1
- en daarbij de keuze 'wel in productie nemen' een beter resultaat zal opleveren dan de keuze 'niet in productie nemen', ongeacht de keuze van USTrucks (waarvan de winstcijfers kunnen dalen als EuroTrucks subsidie ontvangt en USTrucks niet) 1

Opgave 4

---

16 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat het geld voor de AOW-uitkeringen voor de babyboomers opgebracht moet worden door de actieven in de periode 2010 en verder, en dat voor deze laatste generatie hetzelfde geldt als zij straks met pensioen gaat.
- Een antwoord waaruit blijkt dat de financiering van de AOW-uitkeringen niet via een kapitaaldeckingsstelsel plaatsvindt, hetgeen betekent dat er dus géén sprake kan zijn van een soort spaartegoed ('kist met geld').

17 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Door de verhoging van de AOW-leeftijd kan het beroep op AOW-uitkeringen afnemen en blijven oudere werknemers langer meebetalen aan de AOW, hetgeen betekent dat de lasten minder eenzijdig bij een jongere / werkende generatie worden neergelegd.
- Door de verhoging van de AOW-leeftijd gaan ouderen langer doorwerken (dan tot 65 jaar) en kunnen ze meer (bedrijfs)pensioen opbouwen, waardoor het beroep op de AOW beperkter kan blijven en de jongere / werkende generaties minder AOW-premie hoeven af te dragen.

18 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Als de deelname aan betaalde arbeid toeneemt, stijgt het aantal werkenden, hetgeen kan leiden tot meer belastinginkomsten waardoor het overheidstekort kan afnemen.

19 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken

- dat welvaartsvaste uitkeringen meestijgen met de cao-lonen, terwijl waarde vaste uitkeringen alleen meestijgen met de inflatie 1
- hetgeen betekent dat (in tijden van reële loonstijgingen) de waarde vaste uitkeringen minder hard stijgen dan de welvaartsvaste uitkeringen, hetgeen de stijging van de overheidsuitgaven afremt 1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

20 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste reactie van mevrouw Jongerius is:
 Een reactie waarin zij er op wijst dat verhoging van de AOW-leeftijd niet mogelijk is bij mensen met zware beroepen, omdat zij nu al vaak niet in staat zijn door te werken tot 65 jaar. Mede daarom is de arbeidsdeelname van mensen van 55 jaar en ouder relatief laag. Dit heeft weer nadelige gevolgen voor het overheidstekort, omdat de belastingopbrengsten lager zijn en de uitgaven voor gezondheidszorg mogelijk hoger worden.

- Voor het juist verwerken van twee verbanden uit bron 9 1
- Voor een juiste redenering tegen de verhoging 1

21 maximumscore 3

Een voorbeeld van een juiste reactie van de heer Wientjes is:
 Een reactie waarin hij er op wijst dat een verhoging van de AOW-leeftijd kan bijdragen aan een verbetering van de internationale concurrentiepositie van Nederland(se bedrijven). Verhoging van de AOW-leeftijd leidt tot meer arbeidsdeelname van ouderen, dus minder krapte op de arbeidsmarkt en verlaging van de pensioenlasten door meer arbeidsjaren, waardoor de loonkosten relatief lager worden (hetgeen bijdraagt aan een beperking van de stijging van de uitvoerprijzen).

- Voor het juist verwerken van twee verbanden uit bron 9 1
- Voor een juiste redenering vóór de verhoging 2

Opgave 5

---

22 maximumscore 2

de spaarrekening SpaarVast

Uit de verklaring moet blijken dat een persoon die risicoavers is, zal kiezen voor het beleggingsproduct met het kleinste risico op vermogensverlies en de spaarrekening van deze drie producten de enige keuze is met een vast percentage rendement / waarbij de inleg in elk geval terugverdiend zal worden.

23 maximumscore 2

spelen

Uit de verklaring moet blijken dat spelen 25% kans biedt op € 250.000: dat is € 62.500, terwijl stoppen maar € 50.000 oplevert.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

24 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- $\frac{1}{10} \times (30 \times \text{€ } 200) = \text{€ } 600$ verwachte schadelast 1
- $\frac{\text{€ } 600}{30} = \text{€ } 20$ premie (per leerling per jaar) 1

25 maximumscore 3

Fatma: averechtse selectie

Kader: moreel wangedrag

Julia: premiedifferentiatie

Opmerking

Per juist begrip 1 scorepunt toekennen.

26 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat met premiedifferentiatie goede risico's minder gaan betalen dan slechte risico's (voor een zelfde dekking), waardoor voorkomen kan worden dat goede risico's er voor kiezen om zich niet te verzekeren en de verzekeraar alleen de slechte risico's overhoudt als klant.

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per school in het programma WOLF.
Zend de gegevens uiterlijk op 24 juni naar Cito.

6 Bronvermeldingen

- bron 8   bijlageboekje p.6, www.tomjanssen.net
foto Jongerius   opgavenboekje p.9, www.rnw.nl (Radio Netherlands Worldwide)
foto Wientjes   opgavenboekje p.9, www.mt.nl (Management Team)